

המים, הִיָּה תוֹלָה הַכֹּל בְּעֶצְמוֹ, ומִיָּד הִיָּה שָׁב בְּתִשׁוּבָה, וְאִזּוֹ לֹא הִצְרִיךְ לַחְזוֹר בְּתִשׁוּבָה, שֶׁהִדְבָּר לֹא בָּא בְּשִׁבְלֹו. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (בראשית ח) וַיֵּצֵא יְצוּא וְשׁוֹב עַד יִבְשֹׁת הַמַּיִם. שָׂאֵז לֹא הִיָּה הַדְּבָר תְּלוּי בּוֹ.

אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנִסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וּשְׁלַחֵם לְכַבֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, זֹו כְּנִסֹּת יִשְׂרָאֵל. רָאָה מָה פְּתִיב בָּהּ, וְלֹא מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ. שֶׁהַכְּפִיד עוֹלָה מְלֶךְ בְּכָל בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְהַרְיָגַת צְדִיקִים הַרְבֵּה, וּמִשׁוּם כְּבֹד עוֹלָה, וּתְשֻׁב אֵלָיו אֶל הַתִּיבָה, וְחִזְרָה בְּתִשׁוּבָה וְקִבְּלָהּ.

הַטָּאָה כְּנִסֹּת יִשְׂרָאֵל כְּמַתְחִלָּה, - וַיּוֹסֶף לְהַגְלוֹתֵם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיּוֹסֶף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, בְּגִלוֹת אַחֲרַת שָׁל יוֹן. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה גְלוֹת יוֹן הִחְשִׁיכָה אֶת פְּנִיָּהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּשׁוֹלֵי קִדְרָה. וְכִרְבִּי צִעְרָם וְדוּחָקָם מָה פְּתִיב בּוֹ? וַתִּבֹּא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעַת עָרֵב. מָה זֶה לְעַת עָרֵב? שְׁלֹא הִיָּתָה מְאִירָה לָהֶם שְׁעַת הַרוּחָה כְּמוֹ שֶׁהִיָּה הַמַּעֲשֶׂה בְּרֵאשׁוֹנָה, וְנִהְרָגוּ צְדִיקִים וְנִחַשְׁף הַיּוֹם, וְהָעָרִיב לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא יָכְלוּ לָקוּם מִפְּנֵי הַדַּחַק הַרֵב שֶׁהִיָּה עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ג ד) אוֹי לָנוּ כִּי פָּנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֵב. כִּי פָּנָה הַיּוֹם - אֵלּוּ הֵם הַצְּדִיקִים הַמְּאִירִים בְּשֶׁמֶשׁ. כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֵב - שֶׁנֶּשְׂאָרוֹ פְּעוּלָלוֹת בְּצִיר, וְזֶהוּ לְעַת עָרֵב, וְלֹא בְּזִמְן שֶׁמְּאִירִים לָהֶם הַצְּדִיקִים בְּשֶׁמֶשׁ.

וְהִנֵּה עֲלָה זֵית טָרֶף בְּפִיָּה (בראשית ח). לְוִלֵּי שֶׁהַעִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ הַפְּהַנִּים שֶׁהִיוּ מְדַלְקִין גְּרוֹת בְּשֶׁמֶן זֵית, אִזִּי אֲבָדָה פְּלִיטַת בֵּית יְהוּדָה מִן הָעוֹלָם, וּבְכָל פַּעַם שָׁבָה

יִבְשֹׁת הַמַּיִם, הִיָּה תוֹלָה הַכֹּל בְּעֶצְמוֹ, ומִיָּד הִיָּה שָׁב בְּתִשׁוּבָה. וְאִזּוֹ לֹא הוּצְרִיךְ לַחְזוֹר בְּתִשׁוּבָה, שֶׁהִדְבָּר לֹא בָּא בְּשִׁבְלֹו. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, וַיֵּצֵא יְצוּא וְשׁוֹב עַד יִבְשֹׁת הַמַּיִם, דְּאִזִּי לֹא הִיָּה הַדְּבָר תְּלוּי בּוֹ.

אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנִסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וּשְׁלַחֵם לְכַבֵּל. שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, זֹו כְּנִסֹּת יִשְׂרָאֵל. רָאָה מָה פְּתִיב בָּהּ, וְלֹא מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ. שֶׁהַכְּפִיד עוֹלָה מְלֶךְ בְּכָל בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְהַרְיָגַת צְדִיקִים הַרְבֵּה. וּמִשׁוּם כְּבֹד עוֹלָה, וּתְשֻׁב אֵלָיו אֶל הַתִּיבָה, וְחִזְרָה בְּתִשׁוּבָה וְקִבְּלָהּ.

הַטָּאָה כְּנִסֹּת יִשְׂרָאֵל כְּמַתְחִלָּה, וַיּוֹסֶף לְהַגְלוֹתֵם, שֶׁנֶּאֱמַר וַיּוֹסֶף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, בְּגִלוֹת אַחֲרַת שָׁל יוֹן. דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְלוֹת יוֹן אַחֲשִׁיף פְּנִיָּהוֹן דִּישְׂרָאֵל כְּשׁוֹלֵי קִדְרָה.

וְכִרְבִּי צִעְרָם וְדוּחָקָם מָה פְּתִיב בֵּיהּ. וַתִּבֹּא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעַת עָרֵב. מָה לְעַת עָרֵב, דְּלֹא הִיָּה נִהְיָא לְהוֹן שְׁעַתָּא דְּרוּחָא, כְּמָה דְּהוֹת עֲבִידָא בְּקִדְמִיתָא, וְאַתְקַטְלוּ צְדִיקָא, וְאַתְחַשְׁף יְמָמָא, וְאַעְרִיב לְהוּ שְׁמֶשׁא וְלֹא יָכְלִין לְמִיקָם מִן קְדָם דוּחָקָא סְגִיָּא דְּהוּי עֲלֵיהוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ד י) אוֹי לָנוּ כִּי פָּנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֵב. כִּי פָּנָה הַיּוֹם, אֵלּוּ הֵן צְדִיקָא הַמְּאִירִים בְּשֶׁמֶשׁ. כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֵב, שֶׁנֶּשְׂאָרוֹ פְּעוּלָלוֹת בְּצִיר וְזֶהוּ לְעַת עָרֵב וְלֹא בְּזִמְן דְּנִהְיָרִין לְהוֹן צְדִיקָא בְּשֶׁמֶשׁא.

וְהִנֵּה עֲלָה זֵית טָרֶף בְּפִיָּה. לְוִלֵּי שֶׁהַעִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ הַפְּהַנִּים, שֶׁהִיוּ מְדַלְקִין גְּרוֹת בְּשֶׁמֶן זֵית, אִזִּי אֲבָדָה (דף ל ע"א) פְּלִיטַת יְהוּדָה מִן הָעוֹלָם. וּבְכָל פַּעַם וּפַעַם שָׁבָה